

Wytwórnia blondynek

POLA BRAUN

Wytwórnia blondynek

(pisane w getcie warszawskim)

Istnieje pewien zakład fryzjerski
Pani Helena z mężem i synem.
Zakład pracuje pod firmą
„Wytwórnia blondynek¹”.
Dzieją się w tym zakładzie
Prawdziwe cuda.
Na przykład wchodzi brunetka,
A wychodzi blondynka lub ruda.
Ach, gdyby jeszcze dało się zabić
W tych oczach wyraz tęsknoty...
Niestety, tutaj technika
Znika.
Jesteśmy zbyt słabi,
Aby nas można było
Wyrównać,
Podnieść do góry wesoło
Zatroskane czoło —
Może by się zmieniło —
Ale wewnątrz pozostanie
Ta sama dusza żydowska.
A więc nie ciesz się, blondynko,
Wszędzie cię rozpoznają².

---

¹*wytwórnia blondynek* — wiersz przedstawia proces maskowania ciemnych włosów, co było elementem ukrywania żydowskiego pochodzenia w czasie II wojny światowej. Już od lat 30. XX wieku nazistowska propaganda przedstawiała osoby żydowskiego pochodzenia jako fizycznie, psychicznie i kulturowo różne od tzw. rasy aryjskiej. Racistowska pseudonauka opisywała różnice w budowie fizycznej jako znaczące dla oceny danej osoby pod względem moralnym czy intelektualnym. Opisywała też rzekome różnice w wyglądzie między osobami należącymi do różnych grup etnicznych, co miało ułatwić identyfikację, kto jest „prawdziwym Niemcem”, a kto nie i w konsekwencji odróżnić osoby godne życia od tych niegodnych. Pseudonauka i nazistowska propaganda służyły manipulacji społeczeństwem niemieckim i były elementem zdobycia władzy, a następnie przygotowania do wojny, grabieży, masowych morderstw.

W stosunku do Żydów propaganda wytworzyła i kolportowała stereotypowy wizerunek osoby pochodzenia żydowskiej, jako tej o czarnych włosach, długim zakrzywionym nosie, dużych uszach. Tego typu przedstawiania pojawiały się na antysemitycznych ulotkach, plakatach, w książkach, czasopiśmie i filmach. W rzeczywistości wśród osób pochodzenia żydowskiego, podobnie jak wśród Polaków czy Niemców, były osoby o najróżniejszych karnacji, kolorze włosów, kształcie twarzy, nosa czy uszu. Lata propagandy sprawiły jednak, że na terenach okupowanych przez nazistów osoby, których wygląd był zbliżony do antysemitycznych przedstawień, były zagrożone prześladowaniami i śmiercią. Nawet jeśli znalazły się po tzw. aryjskiej stronie getta, miały mniejsze szanse na przeżycie, ponieważ były częściej identyfikowane jako żydowskie i w konsekwencji szantażowane lub wydawane na śmierć przez donosicieli.

Jednym ze sposobów ukrywania tzw. semickiego wyglądu było farbowanie włosów na jasne odcienie. Dotyczyło to zwłaszcza kobiet. Niekiedy poddawano się też (nielegalnym) operacjom nosów, a mężczyźni także rekonstrukcji napletka, co ukrywało fakt obrzezania. [przypis edytorski]

²*nie ciesz się, blondynko (...) cię rozpoznają* — z dotychczasowych badań nad Zagładą i relacji osób, które ukrywały się, wynika, że tzw. aryjski wygląd w niewielkim stopniu zwiększał szanse na przeżycie. Największym zagrożeniem dla ukrywających się poza gettami osób pochodzenia żydowskiego były donosy i szantaże ze strony Polaków i Polek. Donosiciele zgłaszali informacje o ukrywających się Żydach polskiej tzw. granatowej policji

Z najlepszym wyglądem
Nie stanesz się aryjką³.
Ja też się utleniałam,
No cóż, taka moda.
Wychodząc, pomyślałam,
Jaka szkoda,
że nie istnieje taki zakład,
Który by się potrudził
Nie na wytwórnię blondynek,
Ale na równych sobie ludzi.

Sprawiedliwość, Kondycja
ludzka

---

lub, rzadziej, niemieckiej żandarmerii. W zamian za to otrzymywali wynagrodzenie w postaci cukru, alkoholu czy drewna na opał, czasem też pieniądze (wysokość nagrody różniła się w zależności od lokalizacji i zmieniała w czasie). Władani Żydzi byli zwykle na miejscu mordowani. Jeśli w ukrywanie się Żydów zaangażowane były inne osoby, wówczas takim Polakom czy Polkom wymierzano różnego rodzaju kary: od bicia, przez więzienie, w tym wysłanie do obozu koncentracyjnego po skazanie na karę śmierci. Czasem egzekucji poddawano także rodzinę osoby przechowującej. Szacuje się, że na terenie Polski za ukrywanie Żydów zamordowano od kilkuset do półtora tysiąca osób. [przypis edytorski]

³*Aryjka, Aryjczyk* — termin rozpowszechniony przez nazistów niemieckich, miał określać osobę pochodzenia aryjskiego i był elementem pseudonaukowej koncepcji ras. Rzekoma rasa aryjska miała pochodzić od mitycznej grupy posługującej się językiem protoindoeuropejskim. Jednym z twórców tej pseudonauki był francuski pisarz Arthur de Gobineau, autor *Szkiców o nierówności ras ludzkich*, w którym wskazywał, że Aryjczycy są wręcz rasą nadludzi. Potomkami Aryjczyków mieli być współcześni Niemcy, zachowujący rzekomo fizyczne podobieństwo do swoich przodków; za typ taki uważani byli wysocy blondyni o podłużnej czaszce i niebieskich oczach. Rzeczywistość znacznie odbiegała od propagandy i ustaleń pseudonauki. Jak kwitował to dowcip: Aryjczycy są blondynami jak Hitler, wysocy jak Goebbels i smukli jak Göring. Współczesna nauka zdecydowanie wyklucza koncepcję izomorfizmu ras i inne założenia eugeniki i rasistowskiej antropologii.

Po objęciu władzy przez Hitlera eugenika i rasistowska polityka miały doprowadzić do stworzenia „aryjskiej rasy panów” i wyeliminowanie „gorszych niearyjskich typów”, takich jak Żydzi, Słowianie, Romowie i Sinty, homoseksualiści i osoby z niepełnosprawnościami. Zorganizowane przez III Rzeszę prześladowania i masowe mordy, oparte o tę ideologię, doprowadziły do śmierci milionów ofiar. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/braun-wytwornia-blondynek>

Tekst opracowany na podstawie: Pola Braun, Wytwórnia blondynek, Tłomackie 3/5, nr 1/2022 dostęp online: https://www.jhi.pl/storage/file/core_files/2022/7/29/90037e1813b81de424d8e8fcace73254/T%C5%9820mackie_3_przez_5_numer_pierwszy.pdf

Wydawca: Fundacja Wolne Lektury

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Dofinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego. Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Fundację Wolne Lektury.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Maria Świetlik, Paulina Choromańska.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).